

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät jakelussa mainituilta tahoilta lausunnot liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Myös muut kuin jakelussa mainitut tahot voivat antaa asiassa lausuntonsa.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus ja perustetaan maakunnat. Uudistuksessa on hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on turvata pelastustoimen palvelujen saatavuus, kattavuus ja laatu myös tulevaisuudessa. Uudistuksen tavoitteena on kehittää ja tukea pelastustoimen valtakunnallista tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta. Uudistuksella vastataan pelastustoimen haasteisiin vahvistamalla toimialan valtakunnallisia voimavaroja, kehittämällä toimialan johtamista ja ohjausta sekä tiivistämällä alan toimijoiden yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa myös, että maakuntien pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa. Näin varmistetaan jatkossakin pelastustoiminnan ja ensihoidon palvelutuotannon toiminnallinen ja kustannustehokkuus.

Pyydämme arvioimaan lausunnoissanne näiden tavoitteiden toteutumista ehdotetuilla säännöksillä.

Tavoitteet

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotettaisiin säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita

olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettäisiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Luonnoksen sisältämä sote-maakuntien laskennallinen rahoitusmalli perustuu pääosin tarveperusteiseen ja olosuhdetekijät huomioivaan rahoitukseen. Muun ohella lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota ja lausumaan siitä, kuinka rahoitusratkaisun eri määräytymistekijät vastaavat sote-maakunnille niiden lakisääteisten tehtävien rahoitustarvetta. Sote-maakuntien laskennallista rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen lausuntopalautteen perusteella.

Lisäksi pyydämme maakuntajaon osalta lausumaan kahdesta vaihtoehdosta, joissa Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava sijoittuisivat vaihtoehtoisesti joko Pohjois-Savon maakuntaan taikka nykyisen maakuntajaon mukaisesti Etelä-Savon maakuntaan. Näiden vaihtoehtojen vaikutuksia on esitelty hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnin taustamuistiossa, liitteessä 3. Lausuntokyselyssä on aluejaosta kohdennetut kysymykset sekä mahdollisuus perustella vastausta vapaamuotoisesti. Myös aluejako ratkaistaan lausuntokierroksen jälkeen.

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Sote-uudistuksella voidaan vaikuttaa vain pieniltä osin väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen. Väestön hyvinvointi- ja terveyseroihin vaikuttavat oleellisesti muun muassa koulutus, työllisyys, asunto-olot, vapaa-ajan vietto, ympäristö, osallistumisen ja mielekkään toiminnan mahdollisuudet sekä esimerkiksi toimivat yhteistyökäytänteet kolmannen sektorin toimijoiden ja yritysten kanssa.

Iso osa väestön hyvinvointiin vaikuttavista palveluista jää kuntien järjestämisvastuulle. Tavoitteeseen pääsy edellyttää kuntien järjestämisvastuulle jäävien palvelujen rahoituksen turvaamista sekä toimivien yhteistyörakenteiden luomista kuntien ja maakunnan välille. Uudistuksen aikataulu asettaa haasteen toimivien yhteistyörakenteiden luomiseksi maakunnan ja Pirkanmaan 22 + 1 kunnan välille. Kuhmoinen siirtyy osaksi Pirkanmaata, joten jatkossa puhutaan 23 kunnasta.

Pirkanmaan sisällä alueelliset erot palvelutarpeissa ovat suuria. Epäselvää on, että missä määrin alueelliset erot ja palvelutarpeet voidaan ottaa huomioon. Sote-palveluihin kohdentuu merkittäviä kustannuspaineita kasvusta palvelutarpeista sekä sote-työntekijöiden palkkaharmonisoinnin että ICT-ratkaisujen aiheuttamista erilliskustannuksista johtuen. Uudistuksen tavoitteena on hillitä kustannusten kasvua ja turvata yhdenvertaiset palvelut eri puolilla maata asuville kansalaisille. Nämä reunaehdot tulevat aiheuttamaan paineen sekä palvelutason heikentämiselle että palveluverkon karsimiselle. Tämä voi aiheuttaa riskin, että lempääläisten palvelutarjonta heikkenee ja ainakin osa kunnassa tuotetuista erityisosaamista edellyttävistä palveluista tulee siirtymään suurempiin palvelukeskittyisiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ jakautuu uudistuksen myötä sekä maakunnan että kunnan tehtäväksi. Tämä aiheuttaa sen, että kokonaisuuden hallinta katoaa ja kustannustehokkaiden ratkaisujen käyttöönotto yhteistyössä maakunnan ja kunnan välillä muodostuu erittäin haastavaksi tehtäväksi. Tämä osaltaan voi kasvattaa maakunnan ja kuntien järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen kustannuksia.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Esitys mahdollistaa pelastustoimen palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden ja vaikuttavuuden kehittämistä erityisesti valtakunnallisella tasolla, edellyttäen kuitenkin nyt lausuttavaa lainsäädäntöä huomattavasti pidemmälle menevää lainsäädäntötyötä.

Nyt esitetty pelastustoimen kehittäminen ei välttämättä sinänsä edellytä uudistuksen tekemistä, vaan lisäresursseja kehittämistyöhön. Valtakunnallinen kehittäminen on, pelastuslaitosrakenteen ollessa jo nyt pääosin maakuntapohjainen, mahdollista nykylainsäädännönkin nojalla.

Esitys ei varmista pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalveluiden synergiahyötyjä valtakunnallisesti. Harkinta ensihoitopalvelujen tuottajasta on kuitenkin sote-maakunnalla, vastaavasti kuten harkinta on nyt sairaanhoitopiirillä. Ensihoidon tuottaminen pelastuslaitoksen toimesta on jatkossakin mahdollista, mutta esitys tulee tuottamaan valtakunnallisesti hajanaisen järjestelmän.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Maakuntalain säännökset valtuuston vaaleista, päätöksenteosta ja asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksista vastaavat pitkälti kuntalain säännöksiä. Kuntalaki muodostaa hyvän ja koetellun mallin lainsäädännölle. Itsehallinnon ja kansanvaltaisuuden toteutumisen kannalta olennaista on kuitenkin myös se, millainen päätösvalta vaaleilla valituilla maakunnan valtuutetuilla ja muilla päätöksentekijöillä on tosiasiallisesti. Vaikuttamisen muodollisten välineiden ohella on tärkeä arvioida, mihin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia käyttämällä voi vaikuttaa. Esimerkiksi pitkälle palvelujen järjestämiseen ulottuva ministeriön ohjaus rajoittaa tosiasiallisesti itsehallintoa ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia maakunnassa. Tehtäviä koskevan päätösvalan siirtyminen vahvan kunnallisen itsehallinnon piiristä selvästi heikomman maakunnallisen itsehallinnon piiriin ei ole omiaan vahvistamaan yhteiskunnan kansanvaltaisuutta.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

Sote maakunnan määräysvallassa olevien julkisomisteisten yhtiöiden toiminta kuuluu vähäriskisen toiminnan piiriin. Julkisomisteisten yhtiöiden toiminta sekä maakunnan omalla alueella että toisen maakunnan alueella tulee mahdollistaa jatkossakin. Sairaanhoidopiirien omistuksessa olevien yhteisöjen (yhtiöt ja osuuskunta) kokemuksia ja yhteistyömalleja ei saa uudistuksella romuttaa.

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä

- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Lakiesityksessä tulee erottaa selvästi julkisomisteisten yhtiöiden tarkoitus ja luonne markkinoilla toimivista yhtiöistä. Lausunnolla oleva lakiesitys ei tunnista tätä eroa. Sote -maakunnan omistukseen perustuva yhtiö tai osuuskuntamuotoinen tuotanto on rinnastettava sote -maakunnan omaan tuotantoon.

Pirkanmaalla kokonaan julkisomisteisista Coxasta ja Sydänsairaalaista on hyvät kokemukset myös maakuntien rajat ylittävässä toiminnassa. Palveluiden asiakaslähtöisyyden ja läheisyysperiaatteen sekä tuottavuushyötyjen saamisen tulee olla merkittävämpiä kuin maakuntien alueellisten rajojen.

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Lainanhoitokatteeseen perustuva lainanottovaltuus ei mahdollista isompia investointeja, koska tulo-rahoitusta ei tule kuin korvausinvestointeihin. Tämä on ongelma varsinkin, jos lyhennysaika

on laskennallinen 10 vuotta. Esimerkiksi sairaalahankkeiden lainat ovat yleensä 25-30 vuoden mittaisia.

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

Vaatus siitä, että sote-maakunta ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, voi näin ehdottomassa muodossa osoittautua ongelmalliseksi. Julkisen vallan käyttöä sisältyy esimerkiksi palveluihin, joihin liittyy rajoitustoimenpiteitä kuten esimerkiksi lastensuojelun sijaishuolto, kehitysvammaisten erityishuolto sekä ikääntyneiden asumispalvelut. Yksityisten palveluntuottajien osuus näistä palveluista on tällä hetkellä merkittävä.

Perusteluissa on todettu, että sääntelyä rajoitustoimivallan käytöstä yksityisissä palveluissa on esim. lastensuojelulaissa tai erityishuoltolaissa, mutta pykälätekstissä ei ole kuitenkaan poikkeusta näiden palvelujen osalta. Tällaisenaan pykälä tulee tarkoittamaan toteuttamiskelvotonta palvelurakenteen muutosta.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

Järjestämisvastuun rinnalle nostetaan aiempaa selkeämmin vastuu tuottaa palvelut itse. Suurenkin väestöpohjan kunnissa monituottajamalli on jo vuosikymmeniä ollut vallitseva sosiaalipalvelujen tuottamisen tapa ja kasvava trendi myös terveyspalveluissa. Vahvistuva valtionohjaus, raamibudjetointi ja tiukentuva suhtautuminen yksityisten palvelutuottajien käyttämiseen tuotannossa murentavat tosiasiallista järjestämisvastuuta ja voivat heikentää pitkään alueella toimineita hyviä ja kustannustehokkaita toimintamalleja.

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

- Kyllä x

- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Erityisesti pienten toimijoiden joustava käyttö tulee mahdollistaa myös jatkossa.

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa
-

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Lakiluonnoksessa on huomioitu erittäin hyvin varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Erittäin merkittävä asia on yhteistyön korostaminen sekä kuntien että muiden keskeisten toimijoiden kanssa, kuten ympäristöterveyden ja muiden SOTE-maakuntien kanssa. Lisäksi tulisi huomioida myös muut keskeiset

toimijat, kuten esimerkiksi yhteistyön valtakunnallisten järjestöjen kuten SPR:n ja seurakuntien kanssa erilaisten tukitoimintojen näkökulmasta.

Valmiuskeskukselle lakiluonnoksessa suunnitellut tehtävät näyttävät tarkoituksenmukaiselta. Tilannekuvan luomisessa ja jakamisessa tulee ottaa huomioon se, että esimerkiksi häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikaisessa tilannekuvassa ja sen jakamisessa korostuu myös muiden toimijoiden rooli ja vastavuoroisuus. Tilannekuvan jakaminen tulee mahdollistaa myös kuntien ja muiden tilanteen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa. Yhteinen tilannekuva on erittäin tärkeä asia tilanteen menestyksekkään hoitamisen kannalta.

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Palvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta rajoittavat säädökset sekä useissa kohdin tarpeettoman tiukka valtion ohjaus voivat johtaa nyt hyvin toimivien monituottajamallien ja julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyön heikentymiseen. Lopputuloksena voi olla toimimaton ja kallis palvelurakenne, joka heikentää palvelujen saatavuutta ja lisää julkisen talouden kustannuksia.

Sote-palvelujen yhdenvertainen saatavuus on pitkälti riippuvainen rahoituksen riittävydestä. Kasuvat palvelutarpeet yhdistettynä kustannusten kasvun hillintätavoitteeseen voivat tarkoittaa vaadetta palveluverkon karsimiseen. Aiempien kausien valmistelussa on lähdetty siitä, että erityisosaamista edellyttävät palvelut keskitetään isompiin palvelukeskitymiin. Tämä lisää erityispalvelujen palvelujen laatua ja tarjoaa erityistyöntekijöille nykyistä vahvemman ammatillisen tuen. Lempäälän näkökulmasta on kuitenkin erittäin epätodennäköistä, että erityisosaajien palvelukeskittyminen tulisi sijaitsemaan Lempäälässä. Kuntalaisen näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että nykyisin lähipalveluina tarjotut erityispalvelut (esimerkiksi lastensuojelu, vammaispalvelut, erityislääkäripalvelut) siirtyvät joko kauemmaksi tai ovat nykyistä harvemmin tarjolla oman kunnan alueella. Tällä on vaikutusta sekä kuntalaisiin että ammattilaisten välisen yhteistyön toimivuuteen ja hyvinvointiin.

Lempäälän kunnassa on keskimääräistä paremmin resurssoidut varhaisen vaiheen lapsiperhepalvelut. Kunnan omana tuotantona on tuotettu kohtaamispaikkatoimintaa ja matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa. Oppilashuollon palvelut ovat keskimääräistä paremmin resurssoidut. Varhaiskasvatuksen ja koulujen yhteydessä on työskennelty sote-ammattilaisia tehtävissä, joilla on pystytty takaamaan avun tarjoaminen matalalla kynnyksellä. Osittain näiden toimenpiteiden ansiosta korjaavien palvelujen tarve on pysynyt hallinnassa. On huoli siitä, että yhdenvertaisten palvelujen vaade yhdistettynä talouden niukkuuksiin reunaehtoihin vaikuttaa negatiivisesti lempääläisille lapsille, nuorille ja perheille matalalla kynnyksellä tarjolla olevien palvelujen valikkoon sekä määrään.

Kunnan ja sote-maakunnan välisen yhteistyön varmistamiseen ei lakiluonnoksessa ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Erityisen tärkeää yhteistyö on sote-maakunnan ja kunnan yhteisillä asiakaspinnoilla, joissa vaikuttavalla yhteistyöllä on mahdollista edistää asiakkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä hillitä sote- kustannusten kasvua. Yhteisiä asiakaspintoja on mm. lasten ja perheiden palveluissa, nuorten työpajapalveluissa, työllisyyden hoitoon liittyvissä tehtävissä ja maahanmuuttopalveluissa.

Kuntien merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulee huomioida. Uudistuksen yhteydessä tulee varmistaa että kunnilla on sen toteuttamiseksi riittävät taloudelliset resurssit ja osaaminen. HYTE-työn jakautuminen maakunnan ja kuntien väliseksi tehtäväksi rikkoo oleellisella tavalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn oleellisen luonteen, jossa kokonaisvaltainen näyn muodostaminen ja yhteinen tavoitetila ovat luoneet pohjan paikallisesti räätälöityjen ratkaisujen luomiselle.

Lempäälän kunta on systemaattisesti vahvistanut strategisen ja monitoimijaisen hyvinvointijohtamisen rakenteita, jossa pääpaino on nimenomaisesti tiedolla johtamisessa ja havaittujen ilmiöiden pohjalta suunnitelmallisessa yhteistyöstä asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osalta. Esimerkkinä voidaan mainita Tampereen kaupunkiseudun yhteistyönä laaditun selvityksen myötä Lempäälän kunnan liikkumattomuuden hinta 16,7 miljoonaa euroa ja monitoimijaiset toimenpiteet näiden kustannusten alentamiseksi vahvassa kumppanuudessa kunnan eri toimijoiden kanssa. #LiikkuvaLempäälä.

Lainsäädännöllä tulisi varmistaa, että kunnilla ja maakunnilla on niiden lakisääteisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävän toteuttamiseksi riittävän kattava ja ajantasainen tietopohja.

Jatkovalmistelussa tulisi keskittyä tiedon ajantasaisuuteen, tiedon liikkumisen rakenteisiin ja mahdollistavaan lainsäädäntöön. Ajantasaisen tiedon toimittamisen velvollisuus olisi syytä kirjata erikseen maakuntien tuottamaan asiantuntijatukeen kunnille. Kunnissa syntyvän tiedon välittämisessä ja kokoamisessa on syytä huomioida siitä kunnille aiheutuvat kustannukset.

Lempäälän kunta korostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sujuvien ja asiakaslähtöisten palveluketjujen mahdollistamista sote-maakunnassa selkeiden yhteistyörakenteiden sekä säännönmukaisen seurannan ja arvioinnin myötä.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämistä

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

Sote-maakuntien suuri määrä ja kokoerot vaikuttavat oleellisesti yhdenvertaisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen mahdollisuuksiin. Maakuntien erittäin suuret kokoerot osaltaan heikentävät yhdenvertaisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen mahdollisuuksia.

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

- Etelä-Savon maakuntaan
- Pohjois-Savon maakuntaan

Ei kantaa

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-

Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

Kuntien riskit sote-kiinteistöjen omistamisesta ovat lakiluonnoksen mukaisella toimintamallilla liian suuret. Lempäälän kunta katsoo, että siirtymäkauden sitovan vuokrajakson tulee olla esitettyä (3 + 1 vuotta) pidempi, vähintään 5 vuotta, jotta kunnat voivat varautua ja valmistautua mahdollisiin palveluverkon muutoksiin. Myös siirtymäkauden jälkeen laadittavat vuokrasopimukset ja muut sopimukset on määriteltävä laadittavaksi siten, että vuokrataso mahdollistaa laadukkaan ja ennakoivan kiinteistöpidon.

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Henkilöstön siirtyminen myös kuntien yhtiömuotoisesta toiminnasta tulee tapahtua samalla periaatteella (mikäli henkilön tosiasiallisista työtehtävistä pääosa on kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon tai pelastustoimen tukitehtäviä).

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

Suunnitellun aikataulun mukaan esitykseen liittyvät lait on tarkoitettu tulevan voimaan pääosin vuoden 2023 alusta lukien, voimaanpanolaki 1.7.2021. Muutoksen toteuttaminen suunnitellulla aikataululla tulee työllistämään merkittäväällä tavalla kuntien viranhaltijoita. Koronapandemiatilanne on oleellisesti vaikuttanut ja vaikuttaa taloudellisen kuormituksen lisäksi myös kuntien ja sairaanhoitopiirin asiakas- ja hallintopalvelujen työntekijöiden kuormittamiseen. Mikäli kunnille ei tarjota lisäresurssipanosta muutoksen hallitukseksi toteuttamiseksi, on suuri riski, että muutoksen toimeenpanossa epäonnistutaan.

Sosiaali- ja terveystalouden toimintaa ohjaavan lainsäädännön (noin 100 lakia) osalta tehtävät muutokset ovat vielä kesken. On epätodennäköistä, että hyvän lainsäädäntötavan edellyttämä huolellinen valmistelu ja vaikutusten arviointi sekä toimeenpano olisivat toteutettavissa esitetyssä aikataulussa

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei

- ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

Suurin osa eli noin 80 prosenttia yleiskatteisesta rahoituksesta määräytyisi sairastavuuteen ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvan sote-palvelukertoimen perusteella. Asukasmäärän perusteella (€/asukas) määräytyisi vain vajaa 15 prosenttia rahoituksesta. Hyvin pieni osa (alle 4 prosenttia) rahoituksesta määräytyisi vieraskielisyyden ja asukastiheyden perusteella. Asukasmäärään perustuvaa (€/asukas) rahoituksen määräytymistekijää tulee kohottaa merkittävästi, sillä sairastavuus- ja sosioekonomiset määräytymistekijät (sote-palvelukerros) eivät tunnista kaikkia aluekohtaisia eroja riittävän yksiselitteisesti ja tasapuolisesti.

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä

- kyllä pääosin
- ei pääosin
- Ei x
- ei kantaa

Esitetyt rahoitustekijät synnyttävät todennäköisesti rahoitusvajetta Pirkanmaan pelastustoimen alueelle. Tampereen kaupunkiseudun infrastruktuuri ja väestömäärä lisääntyvät selvästi nopeammin kuin koko maassa keskimäärin ja alueella on jo nyt toimintavalmiuspuutteita.

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

- Kyllä x
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko

rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

- Kyllä x
- kyllä pääosin
- ei
- ei pääosin
- ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Koronan kunnille aiheuttamat lisätehtävät ja lisäkustannukset tulee eliminoida sote-kustannuspohjista määritettäessä tulevaa rahoitusmallia.

Kysymyksiä muista lakiluonnoksista

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin

- Ei x
- ei kantaa

Koska kunnat huolehtivat jatkossakin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella merkittävästä määrästä perusoikeudellisia tehtäviä (mm. varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus), on niiden hoitamisen edellytykset turvattava kannustavan rahoitusratkaisun avulla. Kunnille on turvattava riittävät voimavarat niille jäävien tehtävien hoitamiseksi.

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

28 § Perustoimeentulotuen rahoitusvastuu (50 %) kuuluu jatkossa kokonaisuudessaan maakunnille, niin kuin vastuu muistakin sosiaalitoimen tehtävistä. Lakiluonnoksessa ei esitetä kunnalle mahdollisuutta järjestää sosiaalitoimen palveluita, joten myös kuntien rahoitusvastuu sosiaalitoimen palveluista tulee siirtää maakunnille.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

Mikäli veroprosentteja uudistuksen yhteydessä leikataan 12,63 prosenttiyksiköllä vuonna 2023, on tärkeää siirtää kunnallisverotuksessa tehtäviä vähennyksiä valtionverotuksessa tehtäviksi. Näin kuntien tuloveroprosenttien tuotto (ns. efektiivinen veroaste) vastaisi paremmin todellista tuottoa. Samalla kunnille tulisi aito kannustin huolehtia elinvoimainvestoinnistaan ja tulevaisuuden veropohjastaan ja mahdollisuus välttää tätä kautta lisävelkaantumisen riski kapenevan veropohjan tulevaisuudessa.

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työntantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyöntantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työntantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä x
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä x
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työntantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Sote- maakuntien sekä niiden omistamien yhtiöiden liittäminen lain perusteella Kevan jäsenyhteisöksi Kevan jäsenyhteisöksi on mielestämme tärkeää. Näin varmistetaan kuntien palveluksesta siirtyvän henkilöstön säilyminen julkisten alojen eläkelain mukaisen eläketurvan piirissä.

Eläkemaksun määräytymisessä tulee huomioida sote -maakuntien ja valtion etujen turvaamisen lisäksi myös kuntien etu. Järjestelmän tulee olla tasapuolinen ja oikeudenmukainen kaikille jäsenyhteisöille ja siinä tulee huomioida se, että Kevan kaikki jäsenyhteisöt pystyvät toimimaan kilpailukykyisesti jatkossakin.

Kuntien, kuntayhtymien ja maakuntatyöntantajien sekä niiden yhtiöiden edunvalvonnan keskittäminen lainsäädännöllä Kunta ja maakuntatyöntantajat KT:lle on myös hyvä ratkaisu.

Se lisää työmarkkinakeskusjärjestön vaikuttavuutta kokonaisuudessaan ja varmistaa jatkuvuutta työmarkkinoiden neuvottelukentässä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

65. Turvaavatko HUSin lakisäätteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisäätteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

- kyllä
- kyllä pääosin x
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa x

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämistä vastuissa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin x
- ei
- ei kantaa

Maakunnan toiminnan valtionohjaus on nykyisessäkin sote-maakuntauudistuksessa voimakasta, mikä johtuu siitä, että maakuntien rahoitus on miltei kokonaan valtionrahoitusta. Maakunnan ohjausjärjestelmä on edelleenkin ongelmallinen maakuntien itsehallinnon näkökulmasta, vaikka tässä vaiheessa valitun rahoitusmallin vuoksi kuntia tiukempi valtionohjaus onkin tarpeen. Maakuntien oma verotusoikeus mahdollistaisi kevyemmän ohjausjärjestelmän. Toiminnan ja talouden ohjaus muodostavat toisistaan erottamattoman maakuntien ohjausjärjestelmän kokonaisuuden.

Maakuntien rahoituksen ollessa valtionrahoitusta maakuntien ohjaus lähenee valtion omiin virastoihinsa kohdistamaa ohjausta. Maakunnat käyvät ministeriöiden kanssa vuosittaiset ohjausneuvottelut niihin liittyvine sopimuksineen (järjestämislain 23 §). Menettely lähenee tulossopimusmenettelyä, jota ei ole katsottu mahdolliseksi soveltaa kuntiin niiden itsehallinnon takia. Valtiolla olisi edelleenkin hyvin avoimet mahdollisuudet puuttua maakuntien operatiivisiin päätöksiin maakuntien yhteistyösopimusten piiriin kuuluvissa asioissa (järjestämislain 34-36 §). Maakuntien järjestämistä vastuuta (järjestämislain 8 §) ja palveluiden hankkimista yksityisiltä palveluntuottajilta (järjestämislain 12 §) on käsitelty tässä lausunnossa aikaisemmin erikseen. Mainitut säännökset ovat kuitenkin palveluiden tuottamisen ohjauksen näkökulmasta erittäin ongelmallisia.

Maakuntien mahdollisuus sopia työnjaosta kuntien kanssa on liian rajoitettua. Maakunnilla tulisi olla mahdollisuus ottaa täyttä korvausta vastaa hoitaakseen tehtäviä myös yksittäisiltä kunnilta. Maakuntien tehtäviä tulisi myös maakunnan ja kunnan välisellä sopimuksella voida siirtää kunnan järjestämistä vastuulle, silloin kun se olisi tarkoituksenmukaista tehtävän hoidon kannalta.

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Uudistuksen vaikutukset kuntiin

Uudistuksen kuntavaikutusten arviointia mm. kuntien rooliin, toimintaan, talouteen ja elinvoimaan ei voida pitää riittävänä. Uudistuksesta aiheutuvat merkittävimmät talouden muutosvaikutukset kohdistuvat kuntatalouteen ja ne voivat aiheuttaa suuria muutoksia

kunnan verotulojen ja valtionosuuksien suhteeseen, kuntien talouden tasapainoon ja rahoitusasemaan. Vaikutuksia on tarkemmin kuvattu lausunnon aiemmissa vastauksissa.

Uudistuksen suoria ja välillisiä vaikutuksia kuntiin ja kuntien edellytyksiin vastata niille jäävistä tehtävistä tulisi arvioida merkittävästi tarkemmin ja monipuolisemmin. Tätä kautta olisi myös jatkovalmistelussa paremmat edellytykset löytää keinoja kuntia koskevien kielteisten vaikutusten rajoittamiseen, sekä niiden aiheuttamien riskien hallintaan.

Muutuskustannukset (liittyen kysymyksiin 80 ja 81)

Lakiluonnosten vaikutusarvioissa on esitetty arvioita sote-maakuntien perustamisen, tehtäväsiirtojen valmistelun ja toteuttamisen, sekä pidemmän aikavälin muutuskustannuksiksi. Arvioinnissa on huomioitu merkittävimmät sote-maakunnille kustannuksia aiheuttavat tekijät, mutta kunnille ja kuntayhtymille kustannuksia aiheuttavia tekijöitä on listattu ainoastaan suurpiirteisesti. Esitettyjen euromääräisten arvioiden keskeisenä heikkoutena voidaan pitää sitä, että esitetyt arviot pohjautuvat pääosin edeltävän hallituskauden aikaisen valmisteluun, ja on ilmeistä, etteivät ne kaikilta osin vastaa nyt esitysluonnoksen mukaista tilannetta.

Arviota muutuskustannuksiksi tulisi jatkovalmistelussa tulisi tarkentaa yhdessä kuntatoimijoiden kanssa. Erityisesti jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota kunnille aiheutuviin kustannuksiin, joihin tulisi myös varata täysimääräinen valtion rahoitus. Kunnille aiheutuvien kustannusten arvioinnissa tulisi huomioida suorien, muutosten valmistelusta ja tehtävänsiirtojen toteuttamisesta aiheutuvien kustannusten lisäksi, myös välilliset kustannukset. Lisäksi tulisi arvioida ja tarkentaa tapaa, jolla toteutuneet kustannukset korvataan kunnille.

Kokonaisaikataulua ja vaiheistusta koskevassa uudelleenarvioinnissa tulisi pyrkiä ratkaisuihin, jotka eivät tarpeettomasti kasvata uudistuksesta aiheutuvia kertaluonteisia tai pysyviä muutuskustannuksia.

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei x
- ei kantaa

Uudistuksen toteuttamisesta syntyy merkittäviä muutuskustannuksia, joiden kattaminen haastavassa kuntataloustilanteessa tulee olemaan vaikeaa. Valtakunnallisen uudistuksen toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset tulee rahoittaa valtion toimesta täysimääräisesti. Valtion varaama rahoitus tähän vaikuttaa kuitenkin alimitoitettulta.

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-

valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Hallituksen esittämä aikataulu ICT-muutoksen toteuttamiselle sote-maakuntien käynnistymiseksi on liian kireä. Se aiheuttaa väistämättä kustannusten nousua ja johtaa joka tapauksessa resurssipulaan. Esitetyt arviot tulisi tarkistaa yhdessä uudistuksen valmistelusta vastaavien kuntatoimijoiden kanssa, joilla ainoastaan on käsitys kunkin alueen lähtötilanteesta sekä uudistuksen edellyttämien muutosten aiheuttamista kustannuksista.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Koska hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on uudistuksen jälkeenkin kuntien tehtävä, sote-maakunnan ja kunnan tulisi yhdessä toteuttaa terveyttä ja hyvinvointia edistäviä uusia digitaalisia ratkaisuja siten, että molemmille osapuolille turvataan asiassa riittävä kehittämisrahoitus.

83. Minkälaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä vaikutuksia järjestämisvastuuseen ja ostopalveluihin liittyvästä täsmentävästä sääntelystä sote-maakunnille aiheutuisi (liittyen esimerkiksi palvelurakenteen muuttumiseen tai palvelutuotannosta aiheutuviin kustannuksiin):

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

84. Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevista sote-maakunnille siirtyvistä hankintasopimuksista saattaisi olla uusien säännösten nojalla mitättömiä. Sote-maakunta olisi velvollinen korvaamaan palveluntuottajille sopimusten mitätöitymisen takia hyödyttömäksi jäävät investoinnit. Minkälaisia vaikutuksia lakisääteisestä mitättömyydestä aiheutuisi sote-maakunnille tai yksityisille palveluntuottajille?

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

Seurauksia on erittäin vaikea arvioida, koska etukäteen ei voi arvioida, miten maakunnat tulkitsevat mitättömyyttä koskevaa säännöstä. Ehdotettu säännös jättää hyvin paljon harkintavaltaa sekä maakunnalle että ministeriölle.

c) vuodesta 2025 alkaen?

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

- kyllä
- ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

- sote-integraatio x
- palvelutarpeen arviointi x
- hallinto ja johtaminen x
- Henkilöstösiirrot x
- Talous x
- Omaisuusjärjestelyt x
- tietohallinto ja ICT x
- viestintä ja osallisuus x

muuta, mitä?

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen "sote-maakunta" korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Kuraattori- ja koulupsykologipalvelujen siirto maakunnalle

Lempäälän kunta esittää kannanotossaan, että psykososiaalisen opiskeluhoillon järjestämisvastuu säilyy koulun tai oppilaitoksen sijaintikunnalla ja lähtökohtana on, että koulutuksen järjestäjä myös tuottaa itse koulun ja oppilaitoksen palvelut.

Koulujen opiskeluhoillon palveluiden (Lempäälässä koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut sekä psykiatristen sairaanhoitajien palvelut) järjestäminen hallituksen suunnittelemissa sote-maakunnissa on vielä auki, mutta huoli tästä suunnasta on todellinen kunnissa ja opiskeluhoillon toimijoiden keskuudessa. Aikaisemmassa valmistelussa hallintokuntasiirrolle ei ole osoitettu järkeviä perusteita; siirto on pikemminkin vakava riski.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia (1287/2013) säädettäessä sivistysvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä (SiVM 14/2013 vp) linjattiin oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelut lähipalveluksi laajojen asiantuntijakuulemisten pohjalta. Palvelut järjestetään kouluissa ja oppilaitoksissa siten, että ne ovat lähellä oppilaita, opiskelijoita sekä opettajia, ja näin helposti ja nopeasti saavutettavissa. Eduskunta (EV 224/2014 vp) myös edellytti, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että opiskeluhoitolain edellyttämät palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa.

Toinen näkökulma, joka on hyvä aluksi palauttaa mieleen, on valtionhallinnon pyrkimys kohentaa lasten ja nuorten mielenterveyshoitoa nimenomaan niin, että mielenterveyspalvelut tulisi viedä lasten, nuorten ja heidän perheidensä arkeen - kotiin, kouluun ja oppilaitokseen. Se ei kuitenkaan edellytä opiskeluhooltohenkilöstön siirtämistä sote-maakuntiin, vaan nykyisen oppilashuollon lakisääteisten palveluiden asianmukaista resurssointia, ja opiskeluhoillon palveluiden kehittämistä lasten ja nuorten sekä koulujen tarpeista lähtöisin. Lasten ja nuorten varhainen, lyhytkestoinen hoito, voidaan toteuttaa nykyisellä järjestelmällä, kunhan henkilöstöä on riittävästi ja he saavat riittävän koulutuksen ja työnohjauksen. Psykologien lisäksi myös koulukuraattoreja ja terveydenhoitajia voidaan kouluttaa lyhytinterventioiden osaajiksi.

Tärkein perustelu hallintokuntasiirtoa vastaan onkin jo sanoitettu edellä, ja se palautuu opiskeluhooltotyön yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen perustehtävään. Opiskeluhoolto on lakisääteinen, kiinteä ja elimellinen osa koulun ja oppilaitoksen toimintaa. Opiskeluhooltotyön

tarkoitus on olla läsnä koulujen arjessa, edistää oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä tukea koulun henkilöstöä kasvatus- ja opetustyössään. Tämä tapahtuu niin yksilöiden ja ryhmien kuin koko kouluyhteisön tasolla, eikä työtä voi tehdä vaikuttavasti koulun arjesta erillään, sillä se se edellyttää kouluorganisaation ja -yhteisön tuntemista.

Opiskeluhuollon palvelut eivät siten saa muuttua maakunnasta tulevaksi päivystysluonteiseksi tai kouluyhteisöissä vain satunnaisesti vierailevaksi toiminnaksi. Oppimista ja hyvinvointia edistävä ja ongelmia ehkäisevä työ olisi siirron vuoksi vaarassa muuttua pahimmillaan vain reagoivaksi ja korjaavaksi työksi, jossa sammutetaan tulipaloja. Samalla kadotetaan se, mikä on arvokasta kouluissa: Kouluarjessa lähellä olevat, opiskeluhuollon moniosaajat, tekevät oppimista ja hyvinvointia edistävää sekä ongelmia ehkäisevää ja hoitavaa työtä luontevana osana yhteisöä. On tehokasta ja toimivaa, kun sama ammattilainen pystyy tuottamaan monenlaista palvelua lasten, nuorten ja perheiden sekä koko kouluyhteisön hyväksi.

Toinen merkittävä peruste siirtoa vastaan liittyy kuntatasoiseen, monitoimijaiseen yhteistyöhön. Yhteistyön merkitys ja välttämättömyys on aina tiedostettu, mutta olimme siitä paljon uutta myös koronakevään aikana. Emme olisi selvinneet siitä ilman toisiamme ja tiivistä yhteistyötä. Opiskeluhoitopalveluiden tulisi jatkossakin säilyä mahdollisimman lähellä varhaiskasvatusta, opetustoimea sekä kunnan moniammatillista auttajaverkostoa. Tämä on tärkeää ennaltaehkäisevän toiminnan näkökulmasta, mutta myös korjaavien ratkaisujen yhdessä löytämiseksi silloin, kun ratkaistavat asiat haastavat koko auttajaverkostoa. Onkin suuri huoli, kuinka toimivista yhdyspintarakenteista ja yhdessä tekemisen kulttuurista huolehditaan, jos palvelut siirtyvät maakuntiin. Hallintoraja opiskeluhuollon ja sivistystoimen välissä voi olla tästä näkökulmasta jopa kohtalokas.

Siirtoa ei myöskään perustele esiin nostettu pienten kuntien vaikeus palkata tarvittavaa opiskeluhuollon henkilöstöä. Mikään ei ole tähänkään asti estänyt pieniä kuntia palkkaamasta vaikkapa psykologeja tai kuraattoreita yhteisesti, mahdollisuutta on vain hyödynnetty varsin vähän. Opiskeluhoitopalveluiden siirtäminen sote-maakuntiin ei millään tavalla lisää resurssia. Päinvastoin se tulee käytännössä vähentämään koulujen ja oppilaiden saamaa palvelua. Valitettavasti näin on käynyt osassa kuntia, joissa esimerkiksi koulupsykologit on siirretty osaksi laajempaa terveydenhuollon yksikköä, ja saman työntekijän vastuulla ovat koulun lisäksi pahimmillaan myös terveyskeskuksen, varhaiskasvatuksen ja neuvolan psykologipalvelut. Pienten kuntien talousongelmia ei tulisikaan ratkaista pakottamalla kaikki kunnat siirtämään toimiva ja tarpeellinen psykososiaalinen opiskeluhoito sote-maakuntaan. Jatkossa tulisi pikemminkin tukea ja mahdollistaa paikallisiin olosuhteisiin soveltuvien ratkaisujen löytäminen.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Hakari Kari
Sosiaali- ja terveysministeriö

Tyyskä Saija
Sosiaali- ja terveysministeriö